

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник організаційно-методичного управління

_____ В. Б. Юскаєв

_____ 2015 р.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ з атестації за ОКР "бакалавр" напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент"

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Державний екзамен є частиною державної атестації випускників освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" напряму підготовки 030601 "Менеджмент". Одночасно з цим результати державного екзамену зараховуються як результати фахових вступних випробувань на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки спеціалістів та магістрів за напрямом підготовки 030601 "Менеджмент" спеціальності 03060101 "Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)".

Державний екзамен за напрямом підготовки 030601 "Менеджмент" проводиться з метою оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених Галузевим стандартом вищої освіти Міністерства освіти і науки України (ГСВО МОН) "Засоби діагностики якості вищої освіти бакалавра галузі знань 0306 "Менеджмент і адміністрування" напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент", з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики.

Державний екзамен складається з двох етапів:

1 – тестова перевірка знань, що формують уміння, зазначені у ГСВО МОН "Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра з напряму підготовки "Менеджмент";

2 – письмове розв'язання розрахунково-аналітичних задач, що дозволяє перевірити сформованість відповідних умінь та навичок.

Державний екзамен проводиться в письмовій формі на аркушах, які надає Державна екзаменаційна комісія у встановленій формі.

Тривалість державного екзамену становить 3,0 академічні години (2 години 15 хвилин астрономічного часу).

На державний екзамен винесені такі дисципліни:

1. ПП 1.2 Менеджмент і адміністрування (блок дисциплін).

2. ПП 1.3 Право (блок дисциплін)
3. ПП 1.5 Економіка і фінанси підприємства
4. ПП 1.7 Маркетинг
5. ПП 1.8 Логістика
6. ПП 1.9 Міжнародні економічні відносини

2 АНОТАЦІЇ ТА КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ДЕРЖАВНИЙ ЕКЗАМЕН

2.1. Менеджмент і адміністрування (блок дисциплін 2.1.1-2.1.8)

2.1.1 Теорія організацій

Сутність поняття «організація». Закони організації. Закони функціонування (статика) організації та закони розвитку (динаміка) організації. Принципи організації. Етапи розвитку організації. Збереження рівноваги організації та її цілісності. Організаційні теорії. Еволюція теоретичних концепцій організації. Основні моделі організацій: органічна та механістична моделі.

Організація як система. Системність як загальна властивість матерії. Системний підхід. Будова систем. Класифікація систем. Аспекти організаційного порядку. Типологія організацій. Соціальна організація і соціальна спільність. Людина як елемент соціальної системи. Загальні риси соціальної організації. Організаційна діяльність. Методи управління.

Самоорганізація. Зовнішнє й внутрішнє середовище організації.

Організаційне проектування. Культура організації.

Питання, що виносяться на державний екзаме́н:

1. Що вивчає теорія організацій? Предмет і задача теорії організацій.
2. Визначення поняття «організація».
3. Принципи організації.
4. Що таке система? Які її основні властивості?
5. Наведіть класифікацію систем.
6. Поясніть вплив рівнів зв'язків на стан організації.
7. Наведіть класифікацію організацій за К. Боулдингом.
8. Поясніть основні властивості організації як системи.
9. Методи дослідження організацій.
10. Які Ви знаєте організаційно-правові форми функціонування підприємств? Охарактеризуйте їх особливості.
11. Проаналізуйте основні потоки в організації.
12. Що входить до зовнішнього середовища організації?
13. Що відносять до ділового середовища організації?
14. Назвіть основоположні закони, які регламентують функціонування організації.
15. Сформулюйте закон синергії.
16. В чому сутність закону самозбереження організації?
17. Як формулюється закон розвитку? На які принципи він спирається?
18. Проаналізуйте життєвий цикл організації.

19. Сформулюйте закон композиції-пропорційності. Як його дія проявляється в сучасних умовах?
20. В чому сутність закону інформованості-впорядкованості?
21. Що Ви знаєте про закон єдності аналізу і синтезу?
22. Як специфічні закони допомагають підвищити ефективність управлінської праці?
23. Як проявляються закони організації на різних етапах життєвого циклу?
24. Що складає основу проектування нових та перетворення існуючих систем?
25. Перерахуйте основні елементи організаційного проектування.
26. Сутність і особливості розподілу праці.
27. Поняття департаменталізації, її основні види.
28. Переваги і недолік централізації і децентралізації.
29. Перерахуйте методи перепроєктування робіт в організації.
30. Сутність «Моделі характеристики роботи» Р. Хекмана.
31. Сутність статичного та динамічного стану організації.
32. Що розуміється під організаційними змінами? Які причини їх виникнення?
33. Охарактеризуйте процес проведення організаційних змін.
34. З яких етапів складається модель процесу організаційних змін К. Левіна?
35. Проаналізуйте кроки моделі проведення організаційних змін К. Левіна.

2.1.2. Менеджмент

Цілі спільної діяльності, суб'єкт та об'єкт управління, управлінські відносини. Розвиток теорії та практики менеджменту, сучасні парадигми. Рівні та сфери менеджменту.

Ознаки та загальні риси організацій, їх різновиди. Закони організації, організаційні процеси. Організація як відкрита система. Внутрішнє та зовнішнє середовище організації, етапи життєвого циклу.

Принципи та функції менеджменту. Функція планування. Місія та цілі дерево цілей. Процес стратегічного планування. Мотивація та її основні компоненти. Змістовні та процесуальні теорії мотивації. Сутність, елементи та процес управлінського контролю, його різновиди. Етапи регулювання: зворотний зв'язок, оцінка виконання рішень, корегування рішень.

Елементи організації: обов'язки, повноваження, відповідальність. Делегування діяльності. Побудова організації, організаційне проектування. Елементи організаційних структур, макро- і мікроструктури. Класифікація організаційних структур управління. Принципи та процес побудови структур управління.

Технологія менеджменту. Система методів: адміністративні, економічні, соціально-психологічні.

Сутність і складові процесу управління. Класифікація управлінських рішень, вимоги до їх якості. Етапи процесу вироблення рішень, фактори, що впливають на процес. Методи та моделі приймання рішень. Ризик. Інформаційне забезпечення управління. Види комунікацій, організація комунікаційного процесу.

Керівництво в організації, форми влади та впливу. Теорії лідерства. Формальне та неформальне лідерство. Стилі управління. Адаптивне керівництво. Конфліктні ситуації: різновиди та причини виникнення. Модель і стадії розвитку конфлікту. Управлінський вплив на конфлікт. Природа організаційних змін, різновиди нововведень. Управління змінами, подолання опору. Організаційний розвиток. Природа стресу та управління ним.

Модель сучасного менеджера, його самовдосконалення. Ролі менеджера в організації.

Соціальна відповідальність у менеджменті. Етика бізнесу. Культура організації. Ефективність управління.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття «управління» та «менеджмент», їх зміст.
2. Принципи менеджменту - на чому вони базуються?
3. Сутність поєднання галузевого та територіального управління.
4. Принцип винагороди персоналу.
5. Функції менеджменту, їх зміст.
6. Система управління організації та її складові.
7. Поняття організації. Формальні та неформальні організації.
8. Загальні риси організацій.
9. Види організаційних структур. Переваги та недоліки кожної.
10. Цілі організацій та побудова «дерева цілей» організації.
11. Місія організації.
12. Зовнішнє середовище організації.
13. Внутрішнє середовище організації.
14. Зміст функції контролю. Види контролю.
15. Зміст функції контролю. Поняття поточного контролю.
16. Заклучний контроль - його призначення.
17. Поняття потреби в мотиваційних теоріях. Первинні та вторинні потреби.
18. Сутність поняття «винагорода» в мотиваційних теоріях.
19. Процесуальні теорії мотивації: основні теорії та їх сутність.
20. Етапи обміну інформацією. Поняття «комунікації».
21. Етапи прийняття управлінських рішень.
22. Управлінське рішення - поняття та їх класифікація.
23. Реалізація управлінських рішень. Оцінка їх ефективності.
24. Організаційне планування - сутність та зміст, ріпні планування.
25. Етапи стратегічного управління.
26. Лідерство та влада.
27. Закон балансу влади.
28. Форми влади.
29. Ефективність менеджменту організацій.
30. Ефективність управління.

2.1.3. Операційний менеджмент

Поняття операційного менеджменту. Основний критерій діяльності операційної системи. Функції, методи, принципи та правила операційного менеджменту.

Стратегічне управління в операційній системі. Класифікація операційних систем з технологічної точки зору. Основні питання стратегічного управління. Оптимізація виробничої програми. Виражена компетентність. Конкурентні переваги

Агрегатне планування. Поняття агрегатного планування. Стратегії агрегатного плану. Дезагрегування.

Управління запасами залежного та незалежного попиту. Загальний підхід до управління запасами. Моделі запасів незалежного попиту. Запаси залежного попиту. Алгоритм розрахунку моделей управління запасами при незалежному попиті. Розрахунок моделі економічного замовлення. Розрахунок моделі виробничого замовлення. Визначення рівня резервного замовлення. Модель з дисконтною кількістю.

Основи оперативного планування виробництва. Мета, задачі, методи та зміст оперативного планування. Організаційно-функціональна структура оперативного управління виробництвом. Виробнича потужність цехів машинобудівного підприємства. Поняття виробничої потужності та її вимірники. Фонди часу, що застосовуються при розрахунках виробничої потужності. Загальна методика розрахунку виробничої потужності. Показники використання виробничої потужності. Система календарно-планових нормативів.

Диспетчерування виробництва. Мета та задачі диспетчерського регулювання виробництва. Основні засади роботи диспетчерської служби. Особливості диспетчерування при різних типах виробництва. Технічне оснащення та документальне забезпечення диспетчерування.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття операційного менеджменту.
2. Основний критерій діяльності операційної системи.
3. Функції, методи, принципи та правила операційного менеджменту.
4. Соціотехнічний підхід
5. Виражена компетентність.
6. Поняття агрегатного планування.
7. Стратегії агрегатного плану.
8. Дезагрегування.
9. Загальний підхід до управління запасами.
10. Моделі запасів незалежного попиту.
11. Запаси залежного попиту.
12. Розрахунок моделі економічного замовлення.
13. Мета, задачі, методи та зміст оперативного планування.
14. Поняття виробничої потужності та її вимірники.
15. Фонди часу, що застосовуються при розрахунках виробничої потужності.
16. Загальна методика розрахунку виробничої потужності.

17. Показники використання виробничої потужності.
18. Система календарно-планових нормативів.
19. Диспетчування виробництва.

2.1.4. Управління персоналом

Менеджмент персоналу як соціальна система. Трудові ресурси, робоча сила, персонал, кадри організації. Людина як об'єкт менеджменту персоналу.

Різновиди соціальних груп, поведінка людей у групах. Формальні та неформальні групи. Різновиди колективів, їх структура та динаміка. Згуртованість колективу, соціально-психологічний клімат. Громадські організації, стосунки з профспілками. Колективне управління та його форми. Методи збирання соціальної інформації у колективі. Соціальний розвиток колективу.

Кадрова політика організації. Служби персоналу, їх різновиди та функції. Кадрове планування. Професія, спеціальність, посада. Профорієнтація. Добір кадрів, наймання персоналу, трудова адаптація. Оцінювання та атестація персоналу. Психологічний аналіз особи працівника. Управління мобільністю кадрів, трудова кар'єра. Розвиток персоналу, формування резерву. Вивільнення персоналу, плинність кадрів.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Концепція управління персоналом.
2. Модель управління персоналом.
3. Кадрова служба організації.
4. Процеси управління персоналом.
5. Кадрова політика.
6. Планування персоналу.
7. Набір персоналу.
8. Добір персоналу.
9. Управління компенсацією.
10. Профорієнтація і адаптація персоналу.
11. Навчання персоналу.
12. Оцінка персоналу.
13. Управління кар'єрою.

2.1.5. Самоменеджмент

Особливості управлінської праці, її складові. Принципи та напрями наукової організації управлінської праці. Робота з текстовими матеріалами. Організація та проведення нарад і зборів. Ділові зустрічі, переговори. Управління потоком відвідувачів. Раціоналізація телефонних контактів. Основи взаємодії керівника та секретаря. Використання технічних засобів управління.

Документи, їх функції та різновиди, система документації. Вимоги до складання та оформлення документів, реквізити та бланки. Організаційно-розпорядчі документи. Документація з особового складу. Документи з господарської діяльності. Документування зовнішньоекономічної діяльності.

Види потоків документів. Порядок проходження та виконання документів. Механізація процесів діловодства. Побудова служби діловодства.

Час як ресурс. Планування особистої праці, організація робочого місця менеджера. Управління трудовою активністю менеджера. Оцінка ефективності роботи менеджера. Основи самомотивації та самоконтролю.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття менеджменту із процесуальної та функціональної позицій.
2. Сутність праці менеджера.
3. Вимоги до ділових та персональних якостей менеджера.
4. Класифікація видів праці менеджера.
5. Сутність принципу Парето в роботі менеджера.
6. Роль інформації в організації праці менеджера.
7. Що таке економічна інформація?
8. Економічні, організаційно-розпорядчі та соціально-психологічні методи менеджменту.
9. Управлінський вплив та його рівні.
10. Теорії лідерства: підхід з позиції особистих якостей.
11. Теорії лідерства: біхевіористичний підхід до лідерства.
12. Теорії лідерства: ситуаційний підхід.
13. Форми ділового спілкування менеджера.
14. Етапи ділової співбесіди.
15. Фактори, що зумовлюють вибір того чи іншого стилю керівництва.
16. Поняття протоколу.
17. Поняття та зміст акту.
18. Поняття та зміст доповідної.
19. Сутність статуту організації.
20. Поняття та правила оформлення наказу.
21. Поняття та правила оформлення розпорядження.
22. Основні правила делегування обов'язків.
23. Стадії проходження стресу.
24. Поняття кризи професійного становлення менеджера.
25. Економічна оцінка ефективності праці менеджера

1.2.6. Управління інноваціями

Сутність поняття «інновація». Класифікація новацій, інноваційних процесів, нововведень. Сучасні аспекти нововведень та розвитку конкуренції. Управління інноваціями як сукупність принципів, методів і форм управління інноваційними процесами й інноваційною діяльністю. Інноваційний процес та інноваційна діяльність як об'єкт управління. Сфера інноваційної діяльності. Ринковий механізм та інфраструктура інноваційної діяльності. Державна підтримка інноваційних процесів. Організаційні форми інноваційної діяльності. Управління інноваційним розвитком організації. Управління інноваційним проектом. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Що таке інновація?

2. В чому полягає інноваційна діяльність?
3. Типи інновацій та їх класифікація.
4. Державна підтримка інноваційної діяльності.
5. Інноваційна діяльність на рівні регіону.
6. Трагування «інноваційного проекту» згідно закону України «Про інноваційну діяльність».
7. Що таке «інноваційний проект»?
8. Розділи інноваційного проекту.
9. Основні функції інноваційної діяльності.
10. Визначення інноваційного менеджменту.
11. Етапи інноваційного проекту.
12. Методи експертизи інноваційного проекту.
13. Передумови та мотиви інноваційної діяльності.
14. Форми організації інноваційної діяльності.
15. Особливості встановлення ціни на продукти інноваційної діяльності.
16. Інноваційні стратегії.
17. Системний підхід в управлінні інноваціями.
18. Оцінка ефективності інноваційної діяльності: які показники використовуються?
19. Оцінка привабливості інноваційного проекту.
20. Група методів, які передбачені для оцінки інвестицій інноваційного характеру.

1.2.6. Стратегічне управління

Концепція стратегічного управління. Стратегічне управління як система. Стратегія за формою і змістом. Класифікація стратегій (корпоративні, функціональні, бізнесу, конкуренції). Спеціальні стратегії залежно від життєвого циклу підприємства та їх характер. Модель стратегічного планування. Характеристика етапу цілеутворення. SWOT-аналіз як етап стратегічного планування. Використання базових стратегічних підходів для обґрунтування стратегічних альтернатив розвитку підприємства. Вибір стратегії розвитку. Оборонні та наступальні стратегії. Формування стратегічної програми. Контроль і оцінка стратегій як етап стратегічного планування.

Стратегічний аналіз як основа прогнозування стратегічної позиції підприємства. Оцінка привабливості СБО (стратегічних бізнес-одиниць). Моделі стратегічного управління та їх вибір в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Стратегічні наміри підприємства, поняття стратегії, стратегічних цілей
2. Процес адаптації до зовнішніх змін: етапи і складові.
3. Стратегічні вікна, причини появи і сутність явища.
4. Етапи стратегічного планування: дії на кожному етапі.
5. Місія і цілі підприємства.
6. Модель п'яти сил по М. Портеру.
7. Типові конкурентні стратегії організації за теорією М.Портера.

8. Стратегії концентрованого, інтегрованого, диверсифікаційного зростання та стратегії скорочення.
9. Конкурентні стратегії за Юдановим.
10. Аналіз функцій компанії, їх типологія та зміст (аналіз Wissema Group).
11. Концепція життєвого циклу товару: стратегічні дії на кожному з етапів.
12. Життєвий цикл ринку: еволюція ринку, основні характеристики.
13. Критерії, яким повинна відповідати СБО.
14. Класифікація товарів СБО за П. Друкером.
15. Матричний аналіз можливостей СБО: матриця Абеля, матриця БКГ, МакКінсі, Артура Д. Літтла та ін.
16. Розвиток компанії, поняття про "стратегічний розрив". Пошук можливостей синергізму.
17. Атакуючі та оборонні стратегії: види і зміст кожної.
18. Стратегії компанії за різними рівнями ієрархії.

ІІІ 1.2.8 Адміністративний менеджмент

Адміністративний менеджмент. Концепція системи менеджменту. Еволюція управлінської думки в адмініструванні. Поняття особи, що приймає рішення. Вимоги до управлінських рішень й їхня класифікація.

Методи вибору рішень. Класифікація методів вироблення й реалізації управлінських рішень. Методи впливу на виконавців. Оцінка ризику управлінських рішень.

Поняття документу, документообігу. Види документів. Резолюція. Структура резолюції. Нормативні документи з документаційного забезпечення. Складання й оформлення документів. Класифікація й уніфікація документів. Принципи документування. Вимоги до бланків.

Управлінські ситуації при діловому спілкуванні. Рівні й зони спілкування. Невербальне спілкування. Стили спілкування. Правила ведення ділових бесід і переговорів. Класифікація суб'єктів співбесіди. Рекомендації з ведення співбесіди. Мистецтво переговорів. Класифікація нарад. Планування наради. Організація проведення наради. Правила проведення дискусії. Регулювання уваги аудиторії.

Групова поведінка. Види груп. Причини створення груп. Інструменти управління групою поведінкою. Основи адміністрування в організації, форми влади та впливу. Теорії лідерства. Формальне та неформальне лідерство, як елемент адміністративної діяльності.

Фази кар'єри. Стадії кар'єри. Кар'єрне зростання. Імідж і його доданки. Професіоналізм і компетентність.

Територіальні, культурні особливості керування в різних країнах. Вплив і роль транснаціональних корпорацій на теорію та практику адміністративного менеджменту.

Питання, що виносяться на державний іспит:

1. Особа, що приймає рішення (ОПР). Характеристики ОПР.
2. Поняття управлінського рішення.
3. Класифікація управлінських рішень.

4. Середовище прямого впливу й середовище непрямого (опосередкованого) впливу.
5. Коридор волі менеджера. Обмеження волі вибору.
6. Методи збору даних.
7. Поняття інформації, інформаційних ресурсів, вплив інформації на результативність організації.
8. Передбачувана й припустима вартість інформації.
9. Критерії вирішення проблеми.
10. Етапи процесу керування. Процедура прийняття рішень у процесі керування.
11. Методи підготовки рішень.
12. Таблиці ухвалення рішення.
13. Дерево прийняття рішень ("дерево цілей").
14. Методи та способи вибору (прийняття) рішень.
15. Методи впливу на виконавців.
16. Керування інформаційними ресурсами організації.
17. Альтернативи й процес вибору рішень.
18. Оцінка уразливості альтернатив.
19. Fuzzy-технології.
20. Ухвалення рішення в умовах невизначеності.
21. Прийняття рішень при роботі зі службовою документацією.
22. Принципи документування: типи документів, їх структури, резолюція.
23. Основні принципи побудови комунікаційної системи компанії.
24. Групова поведінка в організації. Поняття, види груп, причини й стадії формування.
25. Ієрархія в групах.
26. Статус співробітника.
27. Роль співробітника. Типи ролей. Перцепція ролі. Рольовий конфлікт.
28. Керування груповою поведінкою. Групова згуртованість.
29. Рішення проблем між адміністративними групами.
30. Управління командою. Що таке добре збалансована команда?
31. Природа адміністративної влади. Персоналізація та персоніфікація влади.
32. Визначення кар'єри, її стадії. Планування та оцінка ефективності кар'єрного зростання.
33. Національна організаційна культура, та її вплив на теорію та практику адміністративного менеджменту.

2.2. Право (блок дисциплін 2.2.1-2.2.4)

2.2.1 Правознавство

Основні теорії походження держави і права. Поняття й ознаки держави. Поняття функцій держави. Внутрішні й зовнішні функції держави. Класифікація держав за їхньою ознакою (форми правління, державного устрою, політичні режими).

Основні значення терміна "право". Право у загально соціальному розумінні. Право як об'єктивна категорія, його поняття та співвідношення з

іншими основними видами соціальних норм. Поняття та основні ознаки, що характеризують норми права. Структура правової норми: диспозиція, гіпотеза, санкція.

Поняття джерела права, його різні значення. Система джерел (форм) права. Нормативні акти як джерела права та їхня система. Закон як основне джерело права у правовій державі, підзаконні нормативні акти. Систематизація законодавства.

Система права. Поняття галузі права. Підгалузі права та правові інститути. Правотворення як процес самоорганізації права.

Реалізації права. Поняття законності і правопорядку. Правопорушення та юридична відповідальність.

Поняття цивільного права та цивільно-правових відносин. Суб'єкти цивільного права.

Цивільно-правові угоди (правочини). Представництво в цивільному праві. Зобов'язальне право.

Основи сімейного права України.

Характеристика трудових правовідносин. Припинення трудових правовідносин. Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку.

Трудова дисципліна, дисциплінарна та матеріальна відповідальність. Правове регулювання трудових спорів.

Основи адміністративного та кримінального права.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Назвіть причини й закономірності виникнення права.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні елементи правової системи та системи права.
3. Назвіть ознаки норм права.
4. Які способи (форми) викладу норм права в статтях нормативно-правового акту існують?
5. Які види юридичної відповідальності вам відомі?
6. Що таке цивільне право, які відносини ним регулюються?
7. Які види цивільної дієздатності фізичної особи вам відомі?
8. Що таке юридична особа і які ознаки їй властиві?
9. В яких формах можуть укладатися правочини? У чому полягають особливості кожної з них?
10. Що є підставою для притягнення особи до цивільно-правової відповідальності?
11. Джерела трудового права України, їх характеристика. У чому полягають особливості джерел трудового права?
12. Сутність, сторони, зміст, порядок укладання і значення колективних договорів та угод. Колективні переговори.
13. Охарактеризуйте умови, що складають зміст колективного договору.
14. Назвіть методи забезпечення трудової дисципліни.
15. Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).
16. Поняття, зміст, види, форми трудового договору та порядок його укладання. Випробування при прийнятті на роботу.

17. Правове регулювання переводу і переміщення працівників.
18. Загальні підстави припинення трудового договору.
19. Звільнення працівників за власним бажанням та за ініціативою третіх осіб.
20. Загальні та додаткові підстави звільнення працівників за ініціативою роботодавця.
21. Робочий час і його регулювання за трудовим правом України.
22. Час відпочинку і його регулювання за трудовим правом України.
23. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Поняття, підстави, види матеріальної відповідальності працівників.
24. Заробітна плата і її правове регулювання.
25. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність за трудовим правом.

2.2.2 Адміністративне право

Державне управління і адміністративне право. Державне управління і державна влада. Предмет і система адміністративного права. Адміністративно-правові норми та відносини.

Суб'єкти адміністративного права України. Громадяни як суб'єкти адміністративного права. Президент України як суб'єкт адміністративного права. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Державні службовці як суб'єкти адміністративного права.

Функції, форми та методи державного управління.

Адміністративно-процесуальне право.

Основи адміністративно-правової організації управління економікою, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Які причини й закономірності виникнення держави?
2. У чому полягають переваги й недоліки основних теорій походження держави?
3. Як співвідносяться соціальна, політична й державна влада?
4. Яке місце посідає держава в політичній системі?
5. Які зміни й проблеми виникають під час переходу від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської республіки?
6. Які види органів держави існують в Україні?
7. У чому полягають основні проблеми формування громадянського суспільства й правової держави в Україні?
8. Які основні ознаки та юридичні властивості Конституції України?
9. Сформулюйте поняття державного управління та співвідношення його з виконавчою владою.
10. Які особливості державної служби в Україні?
11. Визначте правовий статус державних службовців.
12. Назвіть систему і джерела адміністративного права.
13. Якими є на вашу думку поняття та види адміністративних стягнень?

2.2.3 Трудове право

Поняття, предмет та значення трудового права. Джерела трудового права.

Коллективні договори і угоди. Правові підстави й умови укладення колективного договору. Сторони колективного договору.

Укладення трудового договору. Зміст трудового договору. Нормативні та погоджувальні умови трудового договору. Строк трудового договору.

Зміна трудового договору. Припинення трудового договору. Робочий час і час відпочинку. Оплата праці. Гарантійні та компенсаційні виплати. Дисципліна праці. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.

Охорона праці. Трудові спори. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття колективного договору.
2. Реєстрація колективних договорів в органах державної виконавчої влади.
3. Способи ухвалення трудових договорів.
4. Термін дії та принципи дії трудових договорів.
5. Сторони колективних договорів.
6. Робочий час (нормальний, скорочений, понаднормовий) і час відпочинку. Особливості надання відпустки.
7. Підстави для припинення трудового договору.
8. Виплати вихідної допомоги.
9. Рішення про поновлення на роботі – особливості ухвалення.
10. Форми оплати робочого часу.
11. Переведення та переміщення робітників.
12. Соціальні гарантії, передбачені законодавством.
13. Особливості залучення (або неможливість такого) робітників поза межами встановленого робочого розпорядку (вихідні дні, нічні зміни)?
14. Особливості регулювання праці робітників різних категорій.
15. Яким чином суд може вплинути на розірвання трудового договору з працівником?
16. Дисциплінарні порушення та стягнення.
17. Що таке прогул?
18. Поняття "догани" та термін її дії.
19. Виникнення трудових спорів.
20. Що таке "страйк" та які передумови його виникнення?
21. Документаційне забезпечення укладення та дотримання трудового договору.

2.2.4. Господарське право

Поняття та види господарської діяльності. Державне регулювання господарської діяльності в Україні. Суб'єкти господарської діяльності. Майнові права суб'єктів господарювання. Правове регулювання господарської діяльності у комерції. Договори про виконання робіт. Договори на надання послуг. Договори про передачу майна в користування. Правові засади державного регулювання господарської діяльності. Правове регулювання

зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємництва. Юридична відповідальність за правопорушення в сфері підприємницької діяльності
Захист прав суб'єктів підприємницької діяльності.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Види і норми господарського права.
2. Поняття суб'єктів господарського права.
3. Установчі документи суб'єктів господарського права.
4. Поняття та види підприємств.
5. Ознаки підприємництва.
6. Поняття державного регулювання господарської діяльності.
7. Зупинення та призупинення діяльності підприємств.
8. Регулювання малого підприємництва.
9. Законодавство про підприємництво.
10. Учасники ринку цінних паперів.

2.3. Економіка і фінанси підприємства

Підприємство як відкрита система, суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Стратегія діяльності підприємства, порядок та етапи розроблення, стратегічні альтернативи.

Виробнича програма підприємства та методи її розрахунку з урахуванням стратегічної мети діяльності та конкурентних умов ринку. Виробничі потужності підприємства, методи її визначення. Планування обсягів реалізації продукції. Планування матеріально-технічного забезпечення підприємства. Виробничі запаси, їх призначення, показники оцінки, порядок нормування та оперативне управління.

Економічні ресурси та ресурсний потенціал підприємства. Засоби виробництва та засоби праці, аналіз, планування, відтворення, оцінка ефективності використання. Трудові ресурси підприємства, їх склад, порядок планування. Продуктивність та ефективність праці, показники, що їх характеризують. Форми та системи оплати праці. Фонд заробітної платні, його склад, порядок визначення. Витрати на утримання трудових ресурсів, джерела їх покриття. Науково-технічний прогрес як основа розвитку та інтенсифікації виробництва.

Поняття та класифікація персоналу. Визначення чисельності окремих категорій персоналу.

Майнові ресурси (активи) підприємства. Фінансові ресурси (капітал підприємства).

Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства. Поточні витрати підприємства. Види собівартості. Класифікація витрат. Калькулювання собівартості. Обґрунтування кошторису витрат за елементами. Доходи підприємства та джерела їх формування. Прибуток як основний показник фінансових результатів діяльності. Рентабельність. Механізм утворення та розподілу прибутку. Оцінка ефективності діяльності підприємств, його конкурентоспроможності, шляхи та резерви їх підвищення.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття підприємства. Правові засади, що регулюють діяльність підприємства. Види та класифікація підприємств. Господарські товариства та їх характеристика. Акціонерні товариства. Форми об'єднань підприємств.
2. Поняття та зміст планування на підприємстві. Принципи планування. Методи планування. Система планів підприємств. Сутність стратегічного планування. Розділи стратегічного плану.
3. Сутність поточного (тактичного) планування. Розділи тактичного плану підприємства. Етапи розробки тактичного плану. Система показників тактичного плану. Поняття, мета та особливості розробки бізнес-плану підприємства. Типова структура бізнес-плану, зміст окремих його розділів
4. Персонал підприємства, його склад і структура. Класифікація персоналу підприємства. Розрахунки чисельності працюючих на підприємстві. Баланс робочого часу працівника. Продуктивність праці, показники та методи її вимірювання. Методи планування продуктивності праці.
5. Поняття і види заробітної плати. Функції заробітної плати. Державне регулювання оплати праці. Система тарифних угод. Тарифна система в організації оплати праці, її елементи. Використання безтарифної системи оплати праці. Контрактна система.
6. Форми і системи оплати праці. Система участі у прибутках. Планування фонду оплати праці на підприємстві. Фонди тарифної та основної заробітної плати. Годинний, денний, місячний та річний фонди оплати праці.
7. Поняття і класифікація основних фондів підприємства. Структура основних фондів. Облік і оцінка основних фондів. Методи оцінки основних фондів у вартісному виразі.
8. Амортизація основних фондів. Методи нарахування амортизації основних фондів. Показники використання основних фондів. Показники руху основних фондів.
9. Оборотні кошти підприємства та їх класифікація. Поняття і склад оборотних фондів і фондів обігу підприємства. Кругообіг оборотних коштів. Нормування оборотних коштів. Методи нормування оборотних коштів. Визначення нормативу оборотних коштів методом прямого рахунку.
10. Показники оборотності оборотних коштів. Визначення абсолютного і відносного вивільнення оборотних коштів. Напрямки прискорення оборотності оборотних коштів.
11. Поняття, склад нематеріальних ресурсів і нематеріальних активів підприємства. Грошова оцінка нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів.
12. Поняття виробничої програми та порядок її розробки. Особливості розробки виробничої програми в ринкових умовах. Номенклатура та

- асортимент продукції. Розробка виробничої програми у натуральному виразі.
13. Розробка виробничої програми у вартісному виразі. Показники товарної, валової, реалізованої, чистої продукції, внутрішньозаводського обороту, валового обороту. Методика розрахунку даних показників.
 14. Поняття виробничої потужності підприємства. Чинники, що впливають на виробничу потужність. Показники вхідної, вихідної та середньорічної виробничої потужності. Методика розрахунку виробничої потужності. Баланс виробничих потужностей підприємства.
 15. Поняття і характеристика витрат на виробництво продукції. Операційні і інвестиційні витрати. Поняття собівартості продукції. Перелік витрат, що відносяться на собівартість продукції. Види собівартості. Система управління витратами.
 16. Класифікація витрат, що формують собівартість продукції. Елементи витрат на виробництво. Класифікація витрат за статтями калькуляції. Змінні та постійні витрати. Визначення критичного обсягу виробництва аналітичним та графічним методами. Зона безпеки підприємства.
 17. Планування собівартості продукції. Розрахунок зниження собівартості продукції за факторами. Кошторис витрат на виробництво, порядок його розробки. Калькулювання собівартості продукції. Методи калькулювання. Методика калькулювання собівартості продукції за розрахунково-аналітичним методом.
 18. Економічний зміст і функції ціни. Структура ціни. Класифікація цін. Поняття ціноутворення. Чинники, що впливають на ринкове ціноутворення. Цінові стратегії підприємства. Методи ціноутворення.
 19. Сутність, завдання, форми та методи фінансової діяльності підприємства. Баланс підприємства, його структура. Складові активів і пасивів балансу. Доходи підприємства, джерела їх формування. Поняття та види прибутку підприємства, напрямки його розподілу.
 20. Поняття та види інвестицій, джерела їх формування. Методи оцінки ефективності інвестицій. Інноваційні процеси та їх види. Оцінка економічної ефективності технічних інновацій.

2.4. Маркетинг

Концепції маркетингу. Види маркетингу залежно від стану ринку, співвідношення попиту та пропозиції, галузі, суб'єктів господарювання. Глобальний маркетинг. Цілі маркетингової діяльності. Структура системи маркетингу. Контрольовані та неконтрольовані елементи макро- та мікросередовищ підприємства. Консюмеризм. Оцінка кон'юнктури ринку.

Отримання та аналіз маркетингової інформації. Маркетингові інформаційні системи. Маркетингові дослідження: аналіз ринку товарів; конкурентів; вивчення потреб існуючих та потенційних споживачів, поведінки покупців, мотивації придбання товарів. Моделювання поведінки споживача. Оцінка місткості ринку. Сегментація ринків. Пошук нових та вибір цільових сегментів ринку.

Класифікації товарів. Використання марок, упаковки, сервісних послуг у формуванні товарної політики. Створення та впровадження на ринок нових товарів. Аналіз показників конкурентоспроможності товарів. Концепція життєвого циклу товару. Залежність змісту маркетингової діяльності від стадії життєвого циклу. Ціноутворення на різних типах ринків. Розроблення цінової політики підприємства.

Система товароруху. Види посередників. Чинники, що впливають на структуру каналів збуту. Функції виробників, оптових, роздрібних підприємств у розповсюдженні товарів. Методи збуту товарів. Види посередників. Реклама, пропаганда, стимулювання збуту, персональний продаж як складові комплексу маркетингових комунікацій. Етапи здійснення рекламної діяльності. Розроблення комунікаційної програми. Ефективність комунікаційних заходів. Ситуаційний аналіз. Аналіз конкурентоспроможності підприємства. Стратегічне та оперативне планування маркетингу. Бюджети маркетингу. Організація та контроль маркетингу підприємства.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Визначення маркетингу. Концепції маркетингу та відмінності між ними.
2. Різновиди попиту її залежності від товару. Види маркетингу, що їм відповідають.
3. Місткість споживчого ринку. Сегментування ринку. Види сегментів.
4. Недиференційований диференційований та концентрований маркетинг. Особливості проникнення в кожний сегмент.
5. Споживачі та їх характеристики. Відмінності між споживачами на промисловому та ринку кінцевих покупців.
6. Конкуренція та конкуренти. Показники якості вироблюваної продукції, як головний чинник визначення конкурентоспроможності в маркетингу.
7. Життєвий цикл товару. Етапи життєвого циклу. Види життєвого циклу різних товарів. їх особливості.
8. Комплекс маркетинг. Складові комплексу маркетингу.
9. Методи встановлення цін на вироблювану продукцію та послуги в маркетингу.
10. Маркетингова комунікаційна політика (політика просування). Складові та засоби просування вироблюваної продукції.
11. Розподілення продукції. Довжина та ширина каналів розподілу, їх характеристики. Вибір каналів розподілу.
12. Основні напрями комплексного маркетингового дослідження ринку. Етапи процесу проведення маркетингового дослідження.
13. Маркетингова інформація. Методи одержання первинних даних, їх характеристика та відмінності.
14. Маркетингове планування. Стратегії планування. Розробка маркетингових програм та бізнес-планів. Основні їх складові.
15. Маркетинг та суспільство. Можливі протиріччя між виробником, споживачем та громадськістю, боротьба за права покупців.

2.5 Логістика

Концептуальні засади логістики. Логістика – інструмент ринкової економіки. Концепція і методологічний апарат інтегрованої логістики. Об'єкти логістичного управління та логістичні операції. Логістична діяльність та логістичні функції. Логістичний менеджмент в системі загального менеджменту. Функціонально-базовий поділ логістики: у сфері виробництва, у сфері обігу, логістичний підхід до обслуговування споживачів. Склад і транспорт в логістиці. Економічне забезпечення логістики.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Поняття, мета і завдання логістики. Етапи становлення логістики.
2. Досвід зарубіжних країн у застосуванні логістики.
3. Засади сучасної концепції логістики.
4. Системний підхід як методологічна база логістики.
5. Логістичні системи та принципи їх утворення. Класифікація логістичних систем.
6. Інструменти формалізації та прийняття рішень у логістичних системах.
7. Організаційно-економічні форми та механізми управління товарними та матеріальними потоками.
8. Методологія планування матеріалопотоків: мета, етапи (стадії), рівні та методи планування. Методи прогнозування матеріалопотоків.
9. Основні логістичні функції та їх розподіл між різними учасниками логістичного процесу та службами підприємства. Логістична операція: сутність та приклади.
10. Матеріальний потік: види та характеристики.
11. Сутність і завдання транспортної логістики.
12. Порівняльна характеристика різних видів транспорту. Вибір виду транспортних засобів.
13. Склад і функції органів транспортного господарства.
14. Організація і планування роботи внутрішньозаводського транспорту.
15. Види і функції складів. Основні складові системи складування.
16. Натуральна, технічна та вантажна податливість вантажу.
17. Сутність, завдання та функції закупівельної логістики.
18. Визначення та місце логістичного менеджменту. Інтеграція функцій управління бізнес-процесами в рамках логістичного менеджменту.
19. Логістика і стратегічне планування. Логістичний мікс «7R».
20. Традиційна і логістична концепції організації виробництва. Внутрішньовиробничі логістичні системи.
21. Функції товарно-матеріальних запасів підприємства. Системи управління запасами на підприємстві.
22. Традиційний і логістичний підходи до управління розподілом матеріалів і готової продукції. Операційна система збутової логістики.
23. Логістичні канали, логістичні ланцюжки. Канали розподілу. Логістичні посередники. Поняття ланцюга поставок.
24. Сутність логістичного сервісу та види логістичних послуг. Формування систем логістичного сервісу.

25. Логістичні інформаційні системи. Інформаційна інфраструктура.

2.6. Міжнародні економічні відносини

Теоретичні основи міжнародних економічних відносин (МЕВ). МЕВ у системі світового господарства. Типологія країн світу та особливості їх МЕВ. Сучасні особливості розвитку світового господарства. Середовище розвитку МЕВ. Міжнародний поділ праці як об'єктивна основа розвитку МЕВ. Міжнародна спеціалізація та кооперування виробництва. Міжнародна економічна інтеграція. Регіональні інтеграційні об'єднання. Участь України в інтеграційних угрупованнях. Міжнародні економічні організації. Форми МЕВ. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво. Міжнародне науково-технічне співробітництво. Міжнародна трудова міграція. Світова валютна система. Міжнародні валютно-фінансові відносини та баланси міжнародних розрахунків. Світові ринки позикових коштів. Міжнародні валютно-кредитні відносини. Євроринок. Офшорні зони. Міжнародна торгівля: динаміка, структура, кон'юнктура, ціноутворення, види та форми. Україна в міжнародній торгівлі МЕВ у сфері послуг. Регулювання різних форм МЕВ. Міжнародні транспортні відносини. Проблеми інтеграції України в систему світогосподарських зв'язків.

Питання, що виносяться на державний екзамен:

1. Національне правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Основні положення Конвенції ООН про угоди міжнародної купівлі-продажу товарів.
3. Види зовнішньоекономічних операцій: операції купівлі продажу та товарообмінні угоди.
4. Класифікація зовнішньоторгових посередників у залежності від обсягу повноважень и в залежності від місця на ринку.
5. Вихід підприємства (фірми) на зовнішній ринок: пошук потенціальних контрагентів та укладання угоди.
6. Оферта (комерційна пропозиція)
7. Зовнішньоторговий контракт купівлі-продажу: характеристика та зміст.
8. Якісні і кількісні характеристики зовнішньоторгового контракту купівлі-продажу.
9. Базові (транспортні) умови постачання.
10. Засоби фіксації ціни у зовнішньо торгових контрактах.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Екзаменаційні білети складаються із двох частин: теоретичної частини (тести) та практичної (задачі).

Тестова частина включає 25 тестових запитань, які рівно пропорційно розподілені між дисциплінами (див. п.1 Загальні положення), що винесені на державний екзамен. Кожне питання має від трьох до чотирьох варіантів відповідей, серед яких лише **один правильний**. Необхідно обрати правильний та позначити його в аркуші відповіді. Бажано уникати виправлень, оскільки кількість виправлень впливає на загальну оцінку роботи.

У практичній частині екзаменаційного завдання державного екзамену містяться задачі з 5-ти дисциплін професійно-орієнтованої підготовки: "Менеджмент", "Операційний менеджмент", "Управління персоналом", "Стратегічне управління", "Економіка і фінанси підприємства". З кожної переліченої дисципліни у білеті міститься по одній задачі (загальна кількість задач в одному білеті – 5). Зразок екзаменаційного завдання наведений у додатку А.

Аркуш відповіді на екзаменаційне завдання наведений у додатку Б.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Оцінювання відповідей здійснюється окремо за тестову частину та практичну частину (розв'язання задач). Сумарна оцінка визначається за методикою, представленою нижче, та становить максимально 100 балів.

При оцінці тестової частини за правильно розв'язане завдання вступник отримує відповідний бал - максимально 2 бали за одну вірну відповідь, за невірну відповідь – 0 балів. Кількість балів за виправлення вираховується із такого співвідношення: кожні п'ять виправлень – мінус 1 бал

Оцінки за практичне завдання визначається на основі аналізу проведених вступником розрахунків, а також правильності одержаних відповідей та висновків. При цьому кількість балів за одну розв'язану задачу з дисциплінами дорівнює 10-ти балам. Кожна задача з кожного предмету оцінюється **окремо**.

Для їх оцінки впроваджено наступні критерії для 10-бальної системи.

Для десятибальної системи:

Оцінка "відмінно" (10 балів) виставляється за:

- Послідовне, логічне, обґрунтоване, безпомилкове вирішення задачі;
- Вмілий аналіз результатів розрахунків, вірне формулювання висновків і узагальнень.

Оцінка "відмінно" (9 балів) виставляється за:

- Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок;
- Вмілий аналіз результатів розрахунків, вірне формулювання висновків і узагальнень.

Оцінка "добре" (8 балів) виставляється за:

- Вирішення задачі вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками чи недоліками (незначні арифметичні помилки; невірно

записана умова; арифметичні похибки у ході розрахунків, що призводять до помилок у результаті, але загалом не змінюють сутності задачі).

Оцінка "добре" (7 балів) виставляється за:

- загалом правильна робота з незначною кількістю помилок.

Оцінка "задовільно" (6 балів) виставляється за:

- Розв'язання задачі, але із суттєвими недоліками та помилками;
- Фрагментарне розв'язання задачі (часткове, з неточностями), але розв'язання задачі задовольняє мінімальні критерії

Оцінка "задовільно" (5 балів) виставляється за:

- Грубі помилки аналізу та розрахунків;
- Фрагментарне розв'язання задачі, яке свідчить про недостатнє опанування студентом необхідних компетентностей;

Оцінка "незадовільно" (4 бали) виставляється, якщо:

- Представлене розв'язання не має логічного зв'язку між окремими етапами розв'язання, а суттєві недоліки демонструють нерозуміння студентом сутності задачі;

Оцінка "незадовільно" (3 бали) виставляється, якщо:

- Записи містять певні розрахунки або пояснення, але які не відповідають поставленому завданню.

Оцінка не виставляється (0 балів), якщо розв'язання задачі повністю відсутнє.

Підсумкова оцінка визначається шляхом сумування всіх отриманих балів за екзамен відповідно до нижченаведеної Шкали (таблиця 1).

Таблиця 1 – Шкала оцінювання успішності вступника

Оцінка ECTS	Національна	Сума балів
A	5,0 (відмінно)	90-100
B	4,0 (добре)	82-89
C		74-81
D	3,0 (задовільно)	64-73
E		60-63
FX	2 (незадовільно)	35-59
F		0-34

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нижче наведений список літератури скомбіновано за відповідними дисциплінами, які виносяться на державний екзамен. Літературні джерела з позначкою (+Авторизований доступ) свідчать про те, що електронна версія може бути завантажена за допомогою інформаційних ресурсів бібліотеки Сумського державного університету (<http://library.sumdu.edu.ua/>)

5.1 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Теорія організацій»

1. Рудінська, О. В. Менеджмент. Теорія менеджменту. Організаційна поведінка. Корпоративний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / О. В. Рудінська, С. А. Яроміч, І. О. Молоткова. — К. : Ельга, Ніка-Центр, 2002. — 335 с.
2. Байструченко, Н. О. Методичні вказівки до виконання обов'язкового домашнього завдання з дисципліни "Теорія організацій" [Текст] : / Н. О. Байструченко. — Суми : СумДУ, 2014. — 29 с.

5.2 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Менеджмент»

1. Менеджмент для бакалаврів [Текст] : підручник. У 2-х т. Т.1 / Ред.: О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко. — Суми : Університетська книга, 2009. — 605 с. (Розділ «Основи менеджменту»)
2. Мартиненко, М. М. Основи менеджменту (+Авторизований доступ) [Текст] : підручник / М. М. Мартиненко. — К. : Каравела, 2008. — 496 с.
3. Осовська, Г. В. Основи менеджменту. Практикум (Авторизований доступ) : навч. пос. / Г. В. Осовська, І. В. Копитова. — К. : Кондор, 2004. — 581 с.

5.3 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Операційний менеджмент»

1. Менеджмент для бакалаврів [Текст] : підручник. У 2-х т. Т.1 / Ред.: О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко. — Суми : Університетська книга, 2009. — 605 с. (Розділ «Операційний менеджмент»)
2. Павленко О.О., Смоленніков Д.О. Конспект лекцій з курсу «Операційний менеджмент» (Авторизований доступ) [Текст]: Конспект лекцій - Суми: Вид-во СумДУ, 2008.
3. Павленко О.О., Смоленніков Д.О. Методичні вказівки до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з дисципліни «Операційний менеджмент» (Авторизований доступ) [Текст]: Суми: Вид-во СумДУ, 2008.

5.4 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Управління персоналом»

1. Менеджмент для бакалаврів [Текст] : підручник. У 2-х т. Т.1 / Ред.: О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко. — Суми : Університетська книга, 2009. — 605 с. (Розділ «Управління персоналом»)
2. Михайлова, Л. І. Управління персоналом (+Авторизований доступ) : навч. посіб. / Л. І. Михайлова. — К. : ЦУЛ, 2007. — 248 с.
3. Петрушенко, М. М. Управління персоналом : конспект лекцій / М. М. Петрушенко, Г. М. Шевченко. — Суми : СумДУ, 2009. — 89 с.

5.5 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Самоменеджмент»

1. Менеджмент для бакалаврів [Текст] : підручник. У 2-х т. Т.1 / Ред.: О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко. — Суми : Університетська книга, 2009. — 605 с. (Розділ «Організація праці менеджера»)

2. Швiндiна, Г. О. Органiзацiя працi менеджера : конспект лекцiй для студ. напряму 0306 "Менеджмент" усiх форм навчання та слухачiв ЦПО / Г. О. Швiндiна. — Суми : СумДУ, 2011. — 133 с.
3. Швiндiна, Г. О. 929 Методичнi вказiвки для самостiйного вивчення дисциплiни "Органiзацiя працi менеджера" [Текст] : для студ. спец. 050201 "Менеджмент органiзацiй" усiх форм навчання / Г. О. Швiндiна. — Суми : СумДУ, 2005. — 28 с.

5.6 Список рекомендованої лiтератури з дисциплiни «Управлiння iнновацiями»

1. Управлiння iнвестицiями та iнновацiями [Текст] : навч. посiб. / Г.В. Жаворонкова, Л.І. Скiбiцька, Т.В. Сiвашенко, О.І. Туз. — К. : Кондор, 2010. — 184 с.
2. Чухрай, Н. Товарна iнновацiйна полiтика: управлiння iнновацiями на пiдприємствi [Текст] : пiдручник / Н. Чухрай, Р. Патора. — К. : Кондор, 2006. — 398 с.

5.7 Список рекомендованої лiтератури з дисциплiни «Стратегiчне управлiння»

1. Галушка, З. І. Стратегiчний менеджмент [Текст] : навч.-метод. посiб. / З. І. Галушка, І. Ф. Комарницький. — Чернiвцi : Рута, 2006. — 248 с.
2. Мартиненко, М. М. Стратегiчний менеджмент [Текст] : пiдручник / М. М. Мартиненко, І. А. Iгнатiєва. — К. : Каравела, 2006. — 320 с.
3. Скiбiцький, О. М. Стратегiчний менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посiб. / О. М. Скiбiцький. — К. : ЦУЛ, 2006. — 312 с.
4. Тарнавська, Н. Стратегiчний менеджмент: практикум [Текст] : навч. посiб. / Н. Тарнавська, О. Напора. — К. : Кондор, 2008. — 287 с.
5. Швiндiна, Г. О. Методичнi вказiвки для органiзацiї самостiйної роботи та проведення практичних занятiь з дисциплiни "Стратегiчний менеджмент" [Текст] (+Авторизований доступ) / Г. О. Швiндiна, Ю. О. Мирошниченко, С. М. Рибальченко. — Суми : СумДУ, 2012. — 131 с.

5.8 Список рекомендованої лiтератури з дисциплiни «Адмiнiстративний менеджмент»:

1. Менеджмент для бакалаврiв [Текст] : пiдручник. У 2-х т. Т.2 / Ред.: О.Ф.
2. Балацький, О.М. Телiженко. -Суми : Унiверситетська книга, 2009. -605с. (Роздiл 16. Адмiнiстративний менеджмент).
3. Фомичев А. Н. Адмiнiстративный менеджмент : учеб. пособие. – М. : Издательски-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. – 227 с.
4. Саймон Герберт Адмiнiстративна поведiнка. Дослiдження процесiв прийняття рiшень органiзацiях, що виконують адмiнiстративнi функцiї: Пер. з англ.вид.- К.:АртЕк, 2001.-392 с.
5. Новиков Б.В., Сiнiок Г.Ф., Круш П.В. Основи адмiнiстративного менеджменту : навч. посiб. – К. : ЦНЛ, 2004. – 560 с.

5.9 Список рекомендованої лiтератури з блоку дисциплiн «Право»

1. Макарюк, О. В. Методичнi вказiвки до проведення лекцiйних i практичних занятiь та самостiйної роботи студента з дисциплiни "Пiдприємницьке право" [Текст] : для студ. вечiрньої форми навчання

економічних спец. / О. В. Макарюк, Л. М. Таранюк, Т. В. Ходун. — Суми : СумДУ, 2008.

2. Санаіхметова, Н. О. Підприємницьке право [Текст] / Н. О. Санаіхметова. — К. : А.С.К., 2001. — 700 с.
3. Санаіхметова, Н. О. Підприємницьке право [Текст] / Н. О. Санаіхметова. — К. : Юринком інтер, 1999. — 332 с.
4. Чередниченко, Н. В. Методичні вказівки до вивчення питань, що виносяться для самостійної роботи студентів, та завдання для контрольної роботи з курсу "Трудове право України" [Текст] : для студ. спец. 5.060101 "Правознавство" усіх форм навчання / Н. В. Чередниченко. — Суми : СумДУ, 2006. — 62 с.

5.10 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства»

1. Економіка підприємства (+Авторизований доступ) [Текст] : навч. посіб. / За ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. — К. : Ельга-Н, КНТ, 2007. — 780 с.
2. Економіка підприємства: збірник тестів і задач (+Авторизований доступ) : навч. посіб. / А.В. Шегда, Т.Б. Харченко, Ю.А. Сагайдак, Л.О. Пашнюк. — К. : ЦУЛ, 2010. — 240 с.
3. Економіка підприємства: теорія і практикум (+Авторизований доступ) [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ред. Н.Г. Міценко, О.І. Яценко. — Львів : Магнолія 2006, 2008. — 688 с.

5.11 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Маркетинг»

1. Балабанова, Л. В. Маркетинг підприємства (Авторизований доступ) : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, В. В. Холод, І. В. Балабанова. — К. : ЦУЛ, 2012. — 612 с.
2. Гончаров, С. М. Практикум з маркетингу (Авторизований доступ) : навч. посіб. / С. М. Гончаров, Н. Б. Кушнір. — К. : ЦУЛ, 2012. — 208 с.
3. Ламбен, Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок. Стратегический и операционный маркетинг (Авторизованный доступ) / Ж.-Ж. Ламбен ; пер.Под ред. В.Б. Колчанова. — СПб. : Питер, 2007. — 800 с.

5.12 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Логістика»

1. Кислий, В. М. Логістика [Текст] : конспект лекцій для студ. спец. 6.050201 "Менеджмент організацій", 6.050108 "Маркетинг" усіх форм навчання / В. М. Кислий. — Суми : СумДУ, 2008. — 107 с.
2. Кислий, В. М. 1370 Методичні вказівки до організації самостійної роботи з дисципліни "Логістика" [Текст] : для студ. спец. "Менеджмент організацій" заочної форми навчання / В. М. Кислий, О. М. Соляник. — Суми : СумДУ, 2007. — 17 с.
3. Кислий, В. М. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи з дисципліни "Логістика" [Електронний ресурс] : для студ. спец. "Менеджмент організацій", "Маркетинг" денної та заочної форм навчання / В. М. Кислий, О. М. Соляник. — Суми : СумДУ, 2006. — 47 с.

5.13 Список рекомендованої літератури з дисципліни «Міжнародні економічні відносини»

1. Гребельник, О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності (+Авторизований доступ) [Текст] : підручник / О. П. Гребельник. — 3-тє вид, перероб. та доп. — К. : ЦУЛ, 2008. — 432 с.
2. Зінь, Е. А. Основи зовнішньоекономічної діяльності (+Авторизований доступ) [Текст] : підручник / Е. А. Зінь, Н. С. Дука ; За ред. Е.А. Зіня. — К. : Кондор, 2009. — 432 с.
3. Торгова, Л. В. Основи зовнішньоекономічної діяльності [Текст] : практикум / Л. В. Торгова, О. В. Хитра. — Львів : Новий Світ-2000, 2007. — 220 с.

РОЗРОБЛЕНО:

Заступник зав. кафедри управління
доц. кафедри управління

_____ Г.О. Швїндїна
(підпис)

Схвалено на засїданнї кафедри управління
Протокол № __ вїд _____ 2015 р.

Завїдувач кафедрою управління

_____ О.М. Телїженко
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Декан
факультету економіки
та менеджменту

_____ О.В. Прокопенко
(підпис)

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник організаційно-методичного
управління_____ В.Б. Юскаєв
_____ 20__р.**ЕКЗАМЕНАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ
з атестації за ОКР «бакалавр»
напряму підготовки 030601 «Менеджмент»****Варіант № 1****Теоретична частина. Тести****1. Принципи управління в теорії організації – це...**

- a) отримання додаткових конкурентних переваг на ринку
- b) оптимізація часу виконання робіт
- c) дроблення основних функцій управління
- d) правила, норми, розпорядження до дії

...

4. Основні підходи до менеджменту:

- a) Системний, науковий, ситуаційний.
- b) Процесійний, системний, ситуаційний, підхід на засадах виділення різних шкіл.
- c) Процесійний, системний, ситуаційний
- d) Підхід на засадах виділення різних шкіл, соціально-психологічний, системний.

...

5. Згрупування усіх виробничих ресурсів навколо створюваного об'єкта характерні для:

- a) поопераційної обробки;
- b) потокової обробки;
- c) проектної обробки.

...

8. Задачі управління персоналом класифікують на:

- a) добір, наймання, розподіл персоналу
- b) залучення, використання, розвиток персоналу
- c) адаптація, мотивація, розвиток кар'єри персоналу
- d) планування чисельності, наймання, компенсація персоналу

...

15. Яке з визначень розкриває суть управлінської праці повніше?

- a) Творча праця по керуванню людьми, предметом праці є об'єкт управління.
- b) Творча розумова праця, предметом якої є інформація, засобом – інтелект, орг- та обчислювальна техніка, а результатом – управлінське рішення.
- c) Творча розумова праця, предмет якої - суб'єкт управління, засіб – інтелект та підлегли, результат – прибуток.
- d) Об'єднання евристичної та адміністративної роботи.

...

20. Проголом визнається:

- a) нез'явлення працівника на роботу внаслідок тимчасової непрацездатності
- b) відсторонення від роботи працівника, що появився у нетверезому стані, стані наркотичного або токсичного сп'яніння
- c) відсутність працівника на роботі як протягом усього робочого дня, так і більше трьох годин безперервно або сумарно протягом робочого дня без поважних причин
- d) невиконання працівником, що знаходиться на своєму робочому місці, трудових обов'язків

...

13. До переваг стратегії, орієнтованої на закупівлю ліцензій, особливо у світлі економічного розвитку на основі постійних технологічних зрушень, відносяться наступні:

- a) скорочення термінів освоєння нової технології й одержання значного економічного ефекту завдяки якнайшвидшому введенню нової техніки в промислову експлуатацію;
- b) можливість у короткий термін задовольняти потреби в нових техніці та технології;
- c) можливість скорочення виробничих витрат шляхом організації технологічного кооперування з ліцензіарами;
- d) всі варіанти вірні.

...

25. Згідно базисної умови поставки СРТ вважається, що

- a) продавець виконав свої зобов'язання щодо поставки товару з моменту передачі товару в розпорядження перевізника (фрафт не входить в обов'язки продавця)
- b) продавець виконав свої зобов'язання щодо поставки товару з моменту передачі товару в розпорядження перевізника (фрафт входить в обов'язки продавця)
- c) покупець вступає в свої зобов'язання по поставці товару з моменту його отримання від продавця (фрафт входить в обов'язки покупця)
- d) продавець виконав свої зобов'язання щодо поставки товару з моменту передачі товару в розпорядження покупця в узгодженому місці (страхування і фрафт входить в обов'язки продавця).

Практична частина. Задачі

Дисципліна «Менеджмент»

1. Оцінити економічну ефективність управління, якщо у минулому році прибуток компанії склав 1 млн. грн., а в поточному 1,5 млн. грн. Витрати на управління в поточному році представлені в таблиці:

Таблиця 1.1 Дані щодо адміністративних витрати на управління підприємством

№ з/п	Назва статті витрат або параметра	Минулий рік	Поточний рік
1	Адміністративний персонал, осіб		
2	Середня заробітна плата на місяць, грн		
3	Витрати на матеріали для потреб управління, грн		
4	Накладні витрати, %		

Дисципліна «Операційний менеджмент»

2. Виявити стратегію управління запасами, для чого визначити економічний розмір замовлення та точку наступного замовлення при таких умовах:

- річна потреба на виріб $D = 1550$ одиниць (у році 365 днів),
- витрати на розміщення замовлення $S = 8,40$ грн. на замовлення
- витрати на зберігання $H = 9$ грн. на одиницю за рік
- період виконання замовлення $L = 5$ днів
- вартість матеріалу $C = 10,25$ грн. на одиницю виробу

На підставі отриманих розрахунків, визначити сумарні річні витрати.

Дисципліна «Управління персоналом»

3. Визначити поточну потребу в персоналі у порівнянні з базовим періодом, а також додаткову потребу в персоналі у зв'язку з частковою заміною практикантів. Вихідні дані: обсяг виробництва – 200 млн. грн.; вироблення на одного працюючого – 100 тис. грн.; загальна потреба в персоналі у планований і базовий періоди – відповідно 2700 і 2200 осіб; коефіцієнт вибуття тимчасових працюючих – 3%.

Дисципліна «Стратегічне управління»

4. Встановити ринкову частку Компанії "А" відносно його основного конкурента Компанії "Б", які ведуть діяльність на одному географічному ринку, та зробити стислі висновки, якщо відомо, що компанія "А" реалізувала 335 тонн жирних сирів за середньою ціною 11500 грн./т та 45 тонн масла вершкового за середньою ціною 11250 грн./т. Відповідно компанія "Б" реалізувала 130 тонн жирних сирів за ціною 10570 грн./т й масла вершкового 570 т за середньою ціною 7600 грн./т

Дисципліна «Економіка і фінанси підприємств»

5. Обчислити показники обсягу виробництва і реалізації продукції фірмою за даними таблиці 1.

Таблиця 1.

Показники	Значення показників
1. Обсяг виробництва, шт.	
2. Гуртова ціна виробу, грн.	
3. Обсяг незавершеного виробництва, грн.	
На початок року	
На кінець року	
4. Собівартість одного виробу, грн.	
5. Тривалість виробничого циклу, днів	
Приріст залишків готової продукції на складах за рік, шт.	
Коефіцієнт наростання затрат	
Кількість робочих днів у році	

Завідувач кафедри
управління

_____ Теліженко О.М.
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:
Декан
факультету економіки
та менеджменту

_____ Прокопенко О.В.
(підпис)

Зразок аркуша відповіді на державному екзамені (перша сторінка)

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Шифр _____

АРКУШ ВІДПОВІДІ НА ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНІ
З атестації за ОКР «бакалавр»
Напрям підготовки 030601 «Менеджмент»

Варіант № _____

Тестова частина

№ ПИТАННЯ	A	B	C	D
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

№ ПИТАННЯ	A	B	C	D
21				
22				
23				
24				
25				

УВАГА! Цей аркуш можна використовувати тільки після отримання відповідних кодів, отриманих після проходження тесту. Будь-які інші коди не будуть прийняті. Будь-які інші коди не будуть прийняті.

A	B	C	D
☐	☐	☐	☐

Зразок аркуша відповіді на державному екзамені (зворотна сторінка)

Кількість правильних відповідей – _____; Кількість балів за них – _____;

Кількість виправлень – _____; Знято балів за виправлення – _____;

Практична частина. Задачі

№ Практичного завдання	Кількість балів за вирішення практичного завдання
1	_____ (з 10 балів)
2	_____ (з 10 балів)
3	_____ (з 10 балів)
4	_____ (з 10 балів)
5	_____ (з 10 балів)

Кількість балів за вирішення розрахункових завдань - _____;

Всього балів

з врахуванням знятих – _____; **Оцінка** – _____
(цифрами та прописом)

Голова комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)